

Zwyczaje wigilijne

Najbardziej magiczny dzień w roku

O tym, że święta Bożego Narodzenia są najbardziej magicznym czasem w roku przypominają nam liczne reklamy, stylizowane sesje zdjęciowe czy bajeczne wystawy w oknach największych sklepów. Jednak magia tych dni ma znacznie dłuższą tradycję. Wybrane zwyczaje wigilijne zachowały się do naszych czasów – każdy wie, że jaka wigilia taki cały rok, a zwierzęta o północy rozmawiają ludzkim głosem. Jednak wierzeń związanych z tym wyjątkowym dniem i wieczorem było znacznie więcej.

Przeddzień narodzenia Boga, światła i nowego roku

Boże Narodzenie, jedno z największych świąt kościelnych, zajęło miejsce ważnych świąt pogańskich odbywanych w czasie przesilenia zimowego. W wielu rejonach Europy i Azji w okolicy 25 grudnia hucznie witano dłuższe dni – w ten sposób rozpoczynał się nowy rok słoneczny, wegetacyjny i obrzędowy. Wiązało się to z licznymi rytuałami, przestrzeganiem nakazów i zakazów oraz licznymi zabiegami magicznymi, które miały na celu zapewnienie szczęścia, dobrobytu i dobrych plonów na cały nadchodzący rok. W Kościele uroczystości wigilijne zostały zainicjowane w VI wieku. Odświętna kolacja jest zwieńczeniem adwentowego oczekiwania na święta Bożego Narodzenia. Wigilia jest ostatnim

dniem postu, dlatego także na tradycyjnym wigilijnym stole powinny znaleźć się potrawy bezmięsne, zwłaszcza ryby, grzyby, groch czy mak.

Czas zjednoczenia ze zmarłymi

Wigilia Bożego Narodzenia to zwieńczenie czasu jesieni poświęconego zmarłym. Według wierzeń przez cały dzień wigilijny zmarli bliscy przebywają w naszych domach, a to zobowiązywało do wielu określonych zachowań. Aby w żaden sposób nie urazić duszy przebywającej w obejściu unikało się tego dnia szycia i przędzenia, cięcia, zamiatania, skręcania powrozów i wielu innych czynności. Zakazane były wszelkie działania, które w jakiś sposób mogłyby „uszkodzić” duszę przebywającą na Ziemi. Z tego samego powodu należało dmuchnąć na krzesło lub ławę zanim się usiadło i pozostawiać uchylone drzwi między pomieszczeniami. Dusze zmarłych upodobały sobie słomę – dla nich i dla zapewnienia sobie obfitych plonów w kolejnym roku ustawiano w izbie snopy zbóż. Niekiedy wyścielano nimi całą podłogę lub pozostawiano puste sienniki, aby miały gdzie spać. Po wieczerzy wigilijnej nie sprzątano, ponieważ resztkami mieli częstować się niewidzialni goście. Być może puste miejsce przy stole, które obecnie czeka na niespodziewanych wędrowców, kiedyś było przeznaczone dla gości z zaświatów.

Zwyczaje wigilijne: co robić, a czego nie w dzień Wigilii?

Bardzo istotny był wigilijny poranek. Tego dnia należało wstać bardzo wcześnie i umyć się w zimnej, a jeszcze lepiej w żywej wodzie (czyli w strumieniu). To gwarantowało dobrą sprawność fizyczną, zdrowie i chęć do codziennych działań. Dobrą wróżbą na cały przyszły rok był także poranny gość, jednak po warunkiem, że był to mężczyzna. Jeśli to kobieta jako pierwsza przestąpiła próg domu w Wigilię, los w kolejnych miesiącach mógł nie być aż tak łaskawy...(tu przeczytasz więcej o kobietach w kulturze ludowej). Powiedzenie jaka wigilia, taki cały rok determinowało wiele zakazów i nakazów zachowań. Wierzono, że wszystko, co robimy w przeddzień Bożego Narodzenia będzie miało wpływ na nasze przyszłe życie. Zatem nie należało się kłócić czy robić sobie na złość, ale przeciwnie – przebaczać i łagodzić spory. Aby zapewnić sobie dobrobyt i sprawić, by dobra materialne trzymały się domostwa nie można było nic pożyczać w dzień wigilijny. Dopuszczalne były jednak drobne kradzieże – zapewniały szczęście w przyszłych transakcjach handlowych (skradzione przedmioty oddawano zwykle dzień później, miały bowiem tylko symboliczne znaczenie). W Wigilię panny mogły również odczytać przyszłość: wróźono w ten dzień podobnie jak w Andrzejkę.

To tylko wybrane zwyczaje wigilijne, które były kultywowane przez naszych przodków, a dziś zostały zapomniane lub zmienione. Wigilia niesie ze sobą setki znaczeń, głęboką symbolikę i magię, którą czujemy nadal, choć może rozumiemy i traktujemy ją inaczej niż nasi przodkowie.

Pierniczki, czyli świąteczna tradycja!

Święta Bożego Narodzenia kojarzą się nam z wieloma obyczajami. Dla wielu przedświąteczną tradycją jest pieczenie ciasteczek. Zapach pieczonych pierniczków, chyba od zawsze kojarzy się ze świętami. W wielu domach pieczenie ciasteczek odbywa się na około dwa tygodnie przed wigilią, dzięki temu pierniczki, mają czas aby zmięknąć i nabrać nieco charakteru.

Choć pierniki uważane są za polski przysmak, tak naprawdę pochodzą z okolic dzisiejszej Holandii, a sama tradycja ich wypiekania kultywowana jest w różnych częściach Europy – i nie tylko.

Jak powstał pierwszy piernik?

Jak wiele wyrobów kulinarnych, także piernik doczekał się kilku legend na temat swojego powstania. Jedna z wersji głosi, że wymyślił go przez przypadek pewien czeladnik, który w wyniku pomyłki dodał do ciasta korzenne przyprawy. Efekt tak przypadł mu do gustu, że postanowił nowy produkt niezwłocznie wprowadzić do swej cukierni.

Czy Wiecie, że w Polsce w XVII wieku sprzedawano pierniki w aptekach jako skuteczny lek na wiele chorób?

Skąd wzięła się nazwa “piernik”?

Polska nazwa piernik pochodzi od starodawnego słowa pierny (czyli pieprzny) i odnosiła się właśnie do intensywnych przypraw w nim zawartych.

Do przygotowania piernika używane są przyprawy korzenne tj.: cynamon, anyż, goździki, kardamon, imbir, gałka muskatołowa.

Ciekawostka!

W połowie XVII wieku w Amsterdamie, za kilogram goździków moglibyśmy kupić kamienicę.

Poniżej przykładowy przepis na pierniki.

Pierniki – składniki:

- miód płynny – 1/4 szklanki
- masło – 5 łyżek
- Brązowy cukier, albo cukier puder – pół szklanki
- 1 jajko
- 2 i 1/4 szklanki mąki
- przyprawa do piernika
- 3 łyżeczki kakao

Pierniki – przygotowanie:

Wszystkie składniki mieszamy. Następnie ciasto rozwałkowujemy, tak żeby miało około 3 mm grubości. Wycinamy pierniki i układamy je na blaszce wyłożonej papierem do pieczenia. Pierniki pieczemy w 180 stopniach tylko 10 minut. Nie długo, bo będą gorzkie!

Przyjemnego pieczenia i smacznego!

Do wykonania w domu:

[Pierniki świąteczne](#)

[Piernikowy ludzik – wydrukuj lub pomaluj online](#)

Świeczniki z pomarańczy i goździków – propozycja zajęć praktycznych – Rodzic wycina w pomarańczy otwór, w którym zmieści się klasyczny tealight – a dziecko nakłuwka owoc goździkami wedle własnego pomysłu (zupełnie przypadkowo lub tworząc konkretne wzory). Wszyscy są zadowoleni, bo piękny zapach towarzyszy im przez całe Święta

---

Przygotowałyśmy dla Was dwa świąteczne zadania:

<https://www.jigsawplanet.com/?rc=play&pid=3e0ad49188d9> ułóż puzzle
<https://www.youtube.com/watch?v=u6YUzhLhfl> wykonaj bałwanka

Zapraszamy was do posłuchania odgłosów zimy w utworach muzycznych:

„Cztery pory roku. Zima” – Vivaldi link - <https://www.youtube.com/watch?v=11Gs-rfPPis>

„Bajka. Opowieść zimowa” – Stanisław Moniuszko link –
<https://www.youtube.com/watch?v=jX8U-Ri87ZQ>

A teraz trochę poezji...

Opłatek

Jest w moim kraju zwyczaj, że w dzień wigilijny,
Przy wejściu pierwszej gwiazdy wieczornej na niebie,
Ludzie gniazda wspólnego łamią chleb biblijny
Najtkliwsze przekazując uczucia w tym chlebie.

C. K. Norwid

***

Jest cicho. Choinka płonie.
Na szczycie cherubin fruwa.
Na oknach pelargonie,
blask świeczek złotem zasnuwa,
a z kąta, z ust brata płynie
kolęda na okarynie:
Lulajże, Jezuniu...

Konstanty Ildefons Gałczyński

***

Na Wigilię

Czekając, kiedy wszędzie wigilijna gwiazda
Do wpół zmarzniętej szyby przywarł chłopiec mały.

Patrzył – zimowe ptaki wracały do gniazda,
Jakby tego wieczoru też świętować chciały.
Niegdyś gwiazda z Betlejem mędrców prowadziła,
Dziś znak daje, by zasiąść do świętej wieczerzy,
By biel opłatka ludzkie właśnie pogodziła,
A w sercu znów zamieszkał Ten, co „w żłobie leży”.
Chwila jedna! Przy tobie nikną odległości,
Co szare – zmienia się w odświeżone, tajemnicze.
Daj nam więcej dni takich, spragnionych miłości,
Niech świat przy żłóbku Twoim odmienia oblicze.

o. Franciszek Czarnowski

***

Kolęda

Nasza mama kocha muzykę
i my także muzykę kochamy,
więc na gwiazdkę myśmy kupili
płytę dla naszej mamy.

Potem była wigilia, choinka,
pierwsza gwiazdka błysnęła z nieba,
myśmy wszyscy siedzieli przy stole
i ta płyta zaczęła śpiewać.

Złotą świeczką mrugnęło drzewko,
zatańczyły na ścianie cienie,
– Dobry wieczór... – szepnęła mama
– dobry wieczór, panie Chopinie.

Płyta grała scherzo z kolędą,
rozśpiewały się pięknie klawisze
i tak było, jakby naprawdę
Chopin do nas, do domu, przyszedł.

Wanda Chotomska

***

Gwiazdka

Dzisiaj o zmierzchu wszystkie dzieci,
Jak małe ptaki z gniazd,
Patrzają na niebo, czy już świeci
Najpierwsza z wszystkich gwiazd.

O zimne szyby płaszczą noski
W okienkach miast i wsi,
Czy już sfrunęła z ręki Boskiej,
Czy już nad nami tli.

Różowe niebo pociemniało,
I cień błękitny legł
Na ziemię białą, białą, białą,
Na nieskalany śnieg.

Anioły mogą zejść do ludzi,
Przebiec calutki świat:
Śnieg taki czysty, że nie ubrudzi
Białych anielskich szat.

Białe opłatki, białe stoły,
Świeżych choinek las...
Doprawdy mogą dziś anioły
Zagościć pośród nas.

Tylko ta gwiazda niech zaświeci
Nad ciszą białych dróg
I zawiadomi wszystkie dzieci,
Ze się narodził Bóg.

Bronisława Ostrowska

***

Aniołowie, aniołowie biali,
na coście to tak u żłobka czekali,
pocoście tak skrzydełkami trzepocąc
płatki śniegu rozsypali czarną nocą?

Czyście blaskiem drogę chcieli zmylić
tym przeklętym, co krwią ręce zbrudzili?

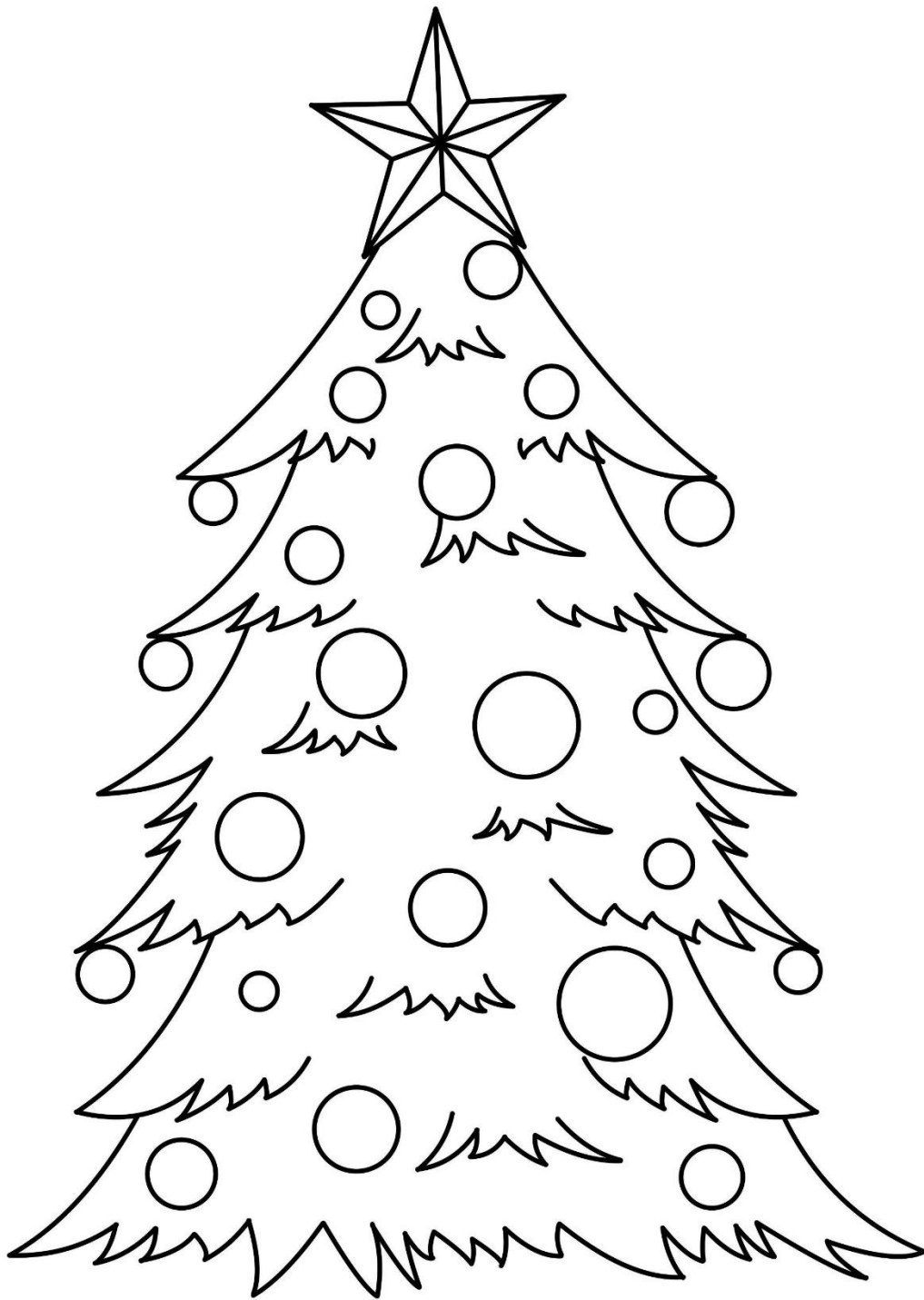
Czyście kwiaty, srebrne liście posiali
na mogiłach tych rycerzy ze stali,
na mogiłach tych rycerzy pochodów,
co od bata poginęli i głodu?

Ciemne noce, aniołowie, w naszej ziemi,
ciemne gwiazdy i śnieg ciemny, i miłość,
i pod tymi obłokami ciemnymi
nasze serce w ciemność się zmieniło.

Aniołowie, aniołowie biali,
O! poświećcie blaskiem skrzydeł swoich,
by do Pana trafił ten zgubiony
i ten, co się oczu podnieść boi,
i ten, który bez nadziei czeka,
i ten rycerz w rozszarpanej zbroi
by jak człowiek szedł do Boga-Człowieka,
aniołowie, aniołowie biali.

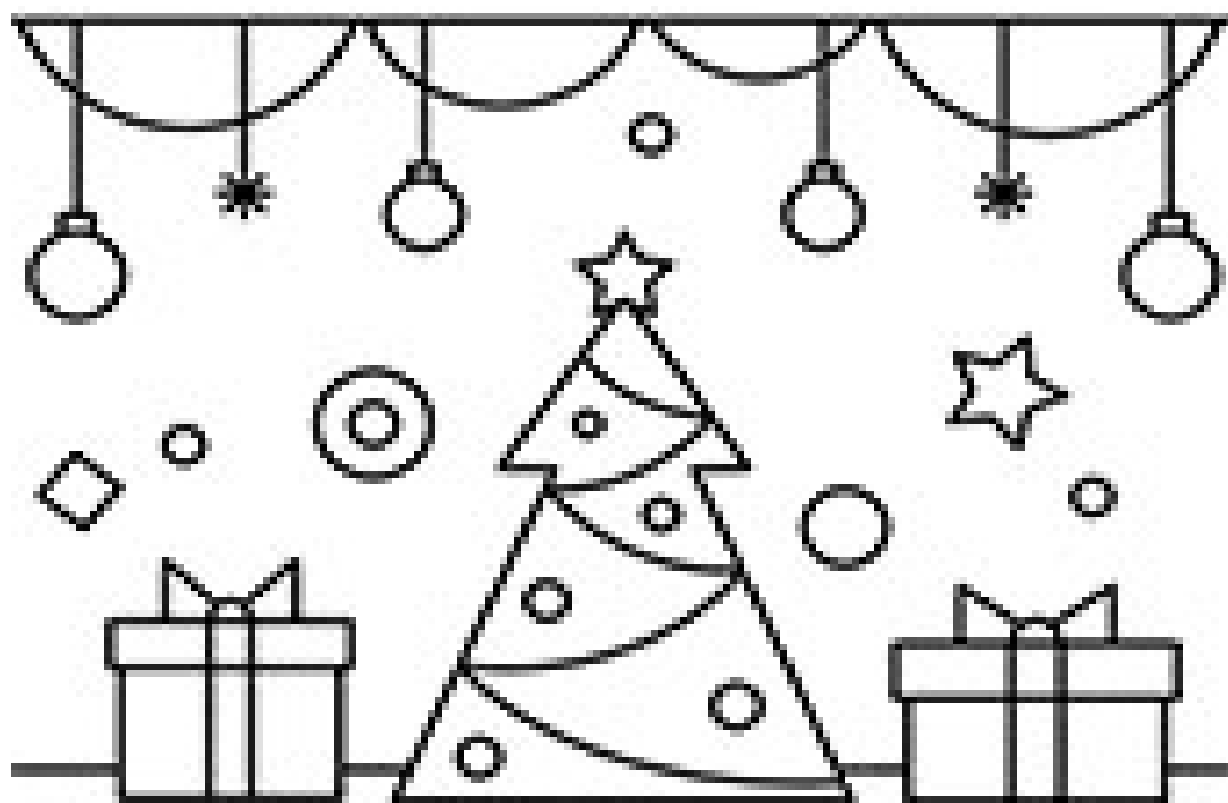
K. K. Baczyński

KOLOROWANKI

wesołych świąt życzy mamazone.pl

**WESOLYCH
SWIAT**